

Néhány gondolat a földrajzi szervezetekről

A földrajz stratégiai kérdéseiről, mint az oktatás – kutatás - érdekérvényesítés szerkezete, a földrajz társadalmasításának kérdései, a földrajzi diploma munkaerő-piaci lehetőségei, az iskolai földrajzoktatás erősítése, szemléletformálás, a gyakorlati földrajzi ismeret létének és kompetenciáinak elismertetése mind-mind olyan téma, amelyhez a szakmának megalapozott mondanivalóval és stratégiával kellene rendelkeznie. Ilyen szándékok motiválták a földrajz stratégiai kérdéseit elemezni hivatott fórum megszervezését. A több ötletindító megbeszélésen túl e grémium nem tudott igazán hatékonyan fellépni a kulcskérdések tisztázásában, a cselekvési programok megfogalmazásában és főként nem azok megvalósításában. Ez érthető is, hisz a földrajzban, ill. a földrajzért dolgozók nem érezték szükségét összehangolt, aktív cselekvésnek. Szerencsére azonban, szemben más területekkel, van érdeklődő hallgató, lehet projekt-támogatást találni kutatási témákra. Azaz tudunk működni. Mindezek ellenére látszanak mélyebben a gondok:

- a hallgatói létszám sok helyen nem tartható fenn (ez kiélezheti a szakemberek helyzetét), ugyanakkor a szakma nincs felkészülve egy esetleges más logikán (pl. minőségen) alapuló finanszírozásra,
- a kutatási projektek csak keveseknek nyújtanak valós támogatást, a szakmához évente 4-5 OTKA projekt, 5-7 „alkalmazotti” témájú projekt és csökkenő számú cégek/intézmények által indított megbízás kerül,
- a szakma a tudományos testületekben, projekt-hozzáféréseben nem tudta érdekérvényesítő képességét javítani.

Ma úgy tűnik, hogy a munkatársaknak, akik akár oktatási, akár kutatási, akár népszerűsítő, akár professzionális szakmai szegletben tevékenykednek, „még kezelhető” helyzetet kell visszaigazolniuk, de a szakma, a saját és a jövő nemzedék érdekében is közösen tehetünk, és tennünk kell a földrajzért. A feladatok sokrétűek, ezek közül most egyet vázolok, a földrajzi szakma szervezeti kereteit. Leginkább azért ezt, mert sok fiatal munkatárs aktív segítségével, együttesen tudunk ebben csak szerény eredményt elérni.

Nagyon tanulságos a német földrajz szervezetének tanulmányozása (emberközeli bemutatását kérésünkre 2005-ben a heidelbergi Meusburger professzor tette meg, aki akkor az ernyőszervezet vezetője volt). Természetesen nem lehet egy 100 milliós népességre kialakított modellt hazai viszonyokra egyszerűen átmásolni (helyenként kicsit mások is tradíciók), de van néhány megfontolandó elem, ami a szervezet működését/működtetését javíthatja, hatékonyságát növelheti.

Ott a földrajz szervezete öt lábon áll, ezek: a földrajzi társaságok (min. államonként van), a földrajztanárok egyesülete (ebből kétfajta is van: a tanárok és a szakmódszertanosok), az oktatásban-kutatásban dolgozók szervezete, és a gyakorlatban tevékenykedők egysége. Ők nagyon jól szervezettek, külön hasznos szakmai folyóiratot működtetnek (Standort). Ezeket a „lábakat” egy ernyőszervezet (Német földrajzi egyesület) fogja át, ami információkat kezel és dolgoz fel, szervezi két évente a német földrajzi napokat (nyereségéből működteti a szakmai körlevelet, a *Rundbrief*-et, ma már nem ingyen, vagy a *Geobüro*-t). 2001-ben ilyen tervekkel kíséreltük meg útjára indítani mi is a Magyar Földrajzi Konferenciákat.

Ha ennek fényében a hazai helyzetet tekintjük, igazán két „láb” hiányzik nagyon a rendszerből: a gyakorlatban dolgozó geográfusok szervezete, akik már becslések szerint

legalább 300-an vannak, a másik pedig a (felső)oktatásban és kutatásban dolgozók szervezete. Kérdés, hogy a kevés, de nagyon fontos szakmódszertani kollégákat hova célszerű integrálni. Van persze két MTA földrajzi bizottság is, de ezek épp ezen szervezetek egyesületi jellegét nem tudják biztosítani, bár szerepük az érdekérvényesítésben fontos lenne, de ez javítható eredmény még ma. A leginkább „gyenge” láncszem a gyakorlatban dolgozók szervezete, első közös feladatunk lehetne e szervezet kialakításának támogatása. Érezve ennek szakmai fontosságát, tudom, van alkalmas és vállalkozó ember is e feladatra, de támogatások nélkül biztos nem lesz a létrehozandó rendszer könnyen fenntartható. Támogatás kell a szakmától. Tegyétek ezt meg.

Mezősi Gábor

Néhány gondolat az 5. Nemzetközi Kritikai Geográfiai Konferenciáról

Mumbai, 2007. december 3–7.

„Természetvédelem és háborúellenes mozgalmak Okinaván, Japánban”, „A tanzániai aranybányákba irányuló külföldi működőtőke-beruházások hatásai”, „Albánia az olaszországi általános iskolai tankönyvekben”, „A török állam az EU és a farmerek között”, „A koldusok számára tiltott terek: francia utcák esete”, „Területért folytatott harc megjelenítése Braziliában”, „Növekvő városok, eltűnő megélhetési formák: indiai városperemi munkák a társadalmi nemek aspektusból”.

Első látásra is kiterjedt nemzetközi léptékű és rendkívüli témagazdagságú konferenciát sejtet ez a néhány kiragadott előadócím is. A kb. 25 országból érkezett több, mint 200 előadó a környezet-, város-, vidékkutatástól a társadalom- és gazdaságföldrajzon át a kulturális geográfiáig – a hagyományos diszciplináris felosztás szerint – szinte mindenféle fő kutatási területet felsorakoztatott. Ami közös fedél alá, az indiai éghajlaton gyakran inkább közös udvarra, hozta e kutatókat, az a *kritikai geográfia irányzat* iránti elkötelezettség. Mint azt a 3., Békéscsabán (lásd *Tér és Társadalom* 2003. 2. szám), majd a 4., Mexikóvárosban tartott konferenciák is jól mutatták, ezt az irányzatot a témagazdagság mellett filozófiai, társadalomelméleti sokszínűség is jellemzi. Követői azonban valamennyien felvállalják, hogy kutatásaikkal *progresszív társadalmi változásokat* kívánnak szolgálni. A Nemzetközi Kritikai Földrajzi Csoport ezért olyan fórumként hirdette e mostani konferenciáját (is), ahol *politikai szempontból kritikai* diskurzusokat folytat(hat)nak a résztvevők, elsősorban az „*Imperializmus és annak zavarai: a társadalmi igazságosság sürgető szükségessége*” témakörhöz kapcsolódva.

Ennek megfelelően, ha számunkra, magyarországi geográfusok számára olyan megszokott kérdések merültek is fel, mint például a városi átstrukturálódás, dzsentifikáció, azokat ezen a konferencián a nálunk elterjedttől eltérő kontextusban, a kitelepítés, kirekesztés, területért folytatott harc stb. szemszögéből vizsgálták. Valamely ország, régió gazdasági fellendüléséről szóló előadásokban az IMF, a Világbank szerepe mellett legalább ugyanakkora súllyal fordult elő a folyamat veszteségeinek bemutatása. A földrajzi léptékekkel összefüggésben vizsgált európai gazdasággal foglalkozó szekcióban a regionalizációt nem a számunkra ismerős módon elemezték, hanem a kívánatosságát kérdőjelezték meg. A Hong Kong térségét kutató kollega például a globális városrégió határokon átnyúló identitását a „transzregionális underclass” körében mérte fel. Kaszt-, osztályviszonyok, patriarchátus, faji megkülönböztetés, idegengyűlölet, kizsákmányolás olyan, talán a leggyakoribb kulcsszavakként előforduló fogalmak voltak, melyeket nálunk néhányan valószínűleg még a földrajz lehetséges vizsgálati